

קול ירושלים, 7 בנובמבר 1986

## רות גביזון, יו"ר בפועל של האגודה לזכויות האזרח: חוששים להתלונן נגד אלימות

### משטרתית / יצחק רביחיא

**בקומה השלישית בבניין מגורים ברחוב צרויה 2 בשכונת אבו-טור שוכן משרד האגודה לזכויות האזרח בישראל.**

בדו"ח השנתי האחרון של האגודה (יוני 1985 – מאי 1986) מצוין כי מתוך 92 הפניות שטופלו על ידי האגודה 17 מהן (18%) היו בנושא זכויות האזרח והמשטרה. עו"ד יהושע שופמן הוא אחד מחברי האגודה. בעברית במבטא אנגלו-סכסי הוא מביא בפנינו דוגמאות לאלימות של שוטרים כלפי אזרחים.

אחת הבעיות עליהם הוא מצביע הם המעצרים אחרי פיגועים. אנשי האגודה חזרו והתלוננו על הנוהג לעצור עשרות ערבים, ללא יסוד או חשד סביר, רק משום היותם ערבים. "כמעט בכל המקרים לא נמצא טעם למעצרים". הוא מדגיש.

הכוחנת הגדולה באגודה לזכויות האזרח הוא היו"ר בפועל, פרופ' רות גביזון. רות, פרופסור בפקולטה למשפטים באוניברסיטה העברית אומרת: "החוק הוא שקובע מתי לשוטר יש סמכות לעצור אזרח. בשאר המקרים – אין לו זכות זאת. כמו כן חשוב להדגיש שקיים בחוק איסור מפורש וחמור על כל שימוש באלימות כלפי אזרח. הן אם הוא עצור והן אם לא".

רות קובלת על המקרים שבהם המשטרה מפעילה את המעצר כסנקציה ועוצרת מפגינים. "הדבר נוגד את זכויות האזרח. מפגין עם כתובת מסודרת אין חשש שיברח. פעמיים הוגשו עתירות לבג"ץ ומפגינים שנעצרו שוחררו בחצי הלילה לפני דיון בעתירה לבג"ץ".

#### **מהן הבעיות בהן נתקל אזרח כשהוא מתלונן על אלימות אנשי משטרה נגדו?**

"הבעיה בדרך בכלל היא שאין לנפגעים ראיות על אלימות. בעיה נוספת היא שתלונות רבות נגד אלימות משטרתית לא מוגשות מפחד של נקמות מצד המשטרה. במקרים אחרים אזרחים נפגעים נמנעים מלהתלונן בגלל חשש לחוסר אפקטיביות".

#### **ממה נובעת התחושה של חוסר אפקטיביות?**

"הבעיה המרכזית כאן היא שבדיקת תלונות על אלימות נעשית על ידי המשטרה. המשטרה חוקרת את עצמה. דו"ח איתן-סירוטה שבדק בין השאר את הנקודה הזו המליץ על העברת החקירות על אלימות במשטרה לגוף חיצוני. מסקנה זו טרם בוצעה למרות דרישות חוזרות ונשנות מטעם האגודה לזכויות האזרח."

"האמת היא שקיימת נטייה של אנשי משטרה להתייחס בסלחנות לאלימות שבאה מתוכם. גם באותם מקרים שהמשטרה חושבת שהייתה אלימות בלתי מוצדקת – הנושא מועבר לדיון משמעותי ומתקבל הרושם שהענישה היא קלה במידה יוצאת מן הכלל.

טענות המשטרה, שלעיתים נמצאו מוצדקות, הן שיש הרבה הגזמה בתלונות כלפי המשטרה. יחד עם זאת אין ספק שיש מקרים חמורים שאינם מטופלים כראוי והאגודה לזכויות האזרח מברכת על נכונותו של שר המשטרה לשוב ולבדוק נושא זה."

#### **האם אין בתלונות אלה פגיעה בעבודתם היום-יומית של השוטרים ומאבקם בפשע?**

"חשוב שגם המשטרה תבין שהקריאה לביקורת יעילה איננה ניסיון לרפות או לכבול את ידיה במאבקה החשוב בפשע. חלק גדול מאמינותה ויכולתה למלא את תפקידה תלוי באמון הציבור; שהמשטרה עושה כל שביכולתה לצמצם אלימות בקרבה. תוצאה זאת תושג רק אם המסר של המערכת המשפטית והמשטרתית יהיה חד משמעי נגד אלימות ושלא תהיה תחושה מוטעית כאילו רוח צוות מחייבת גיבוי לאלימות."

#### **מי בדרך כלל מתלונן על אלימות משטרתית ומהם התלונות השכיחות יותר?**

"בעיקר חשודים שמתלוננים או על מעצר בלתי מוצדק או על אלימות של שוטרים כלפיהם. סוג אחר של תלונות הם מפגינים הקובלים על אלימות שהופעלה נגדם במהלך פיזור הפגנות. סוג נוסף של מתלוננים הם עבריינים לשעבר שקובלים על הטרדות מצד שוטרים והפרעה לתהליך שיקומם. תלונה אחת שטיפלנו התייחסה לקצין משטרה שניצל את סמכותו כדי לפתור סכסוך פרטי שלו עם שכניו."

#### **האם קיימת בשנים האחרונות הסלמה באלימות המשטרה כלפי אזרחיה?**

"יש עליה בדיווח על מקרים של אלימות מצד המשטרה. קיימת היום בציבור מודעות גבוה יותר לנושא, אם כי עדיין לא מספיקה. אין לי ספק שהמגמות האלה תתרומנה לצמצום התופעה השלילית הזאת. מבחינה זאת יש לברך את העיתונות על תפקידה בדיווח על מקרים אלה ולעודדה להמשיך בכך."

#### **בהשוואה לעולם, היכן נמצאת ישראל?**

"אלימות משטרתית היא תופעה אוניברסאלית גם בדמוקרטיות. מבחינה זאת ישראל ניצבת במקום טוב באמצע. הן בארה"ב והן באנגליה מתקדמים יותר ביעילות הביקורת החיצונית על המשטרה. המערכת המשפטית בישראל אינה אוסרת על שימוש בראיה שהושגה מתוך אלימות (כפי שעושה השיטה האמריקאנית). בקרב משפטנים בארץ ובעולם יש היום תמימות דעים כי הדרך היעילה לטיפול באלימות מצד המשטרה היא באמצעות טיפול נמרץ המגנה אלימות כזאת בתוך שורות המשטרה עצמה."

#### **האם העובדה שלמשטרה יש בעיית כוח אדם לא משפיעה על האלימות כלפי אזרחים?**

"אחת הבעיות מולן מתמודדת המשטרה, לדעתי, היא בעיית כוח אדם נאות. רבים מהשוטרים עדיין לא למדו להימנע מפרובוקציות שלעיתים מסתיימות בהפעלת כוח בלתי מוצדק. האגודה מקווה שלא יחול עיכוב בשינוי שבועת השוטר ביוזמת המשטרה, כך שתכלול התייחסות מפורשת שלא לנקוט באלימות שלא לצורך."